

Nazife Şişman, *Dijital Çağda Müslüman Kalmak**

Kitap
Tanıtımı
Book
Review

Mustafa Şengil

Dr., Diyanet İşleri Başkanlığı
PhD. Presidency of Religious Affairs
Ankara, Turkey

 mustafasengil_85@hotmail.com <https://orcid.org/0000-0002-2904-1776>

Yazar
Author

Şengil, Mustafa. "Nazife Şişman, *Dijital Çağda Müslüman Kalmak*". *Tevilat* 2/1 (2021), 141-144. <https://doi.org/10.53352/tevilat.983627>

Atıf
Cite as

Received / Geliş Tarihi: 2021-08-16
Accepted / Kabul Tarihi: 2021-08-26

ISSN: 2687-4849 e-ISSN: 2757-654X
www.tevilat.com

Bilgi
Info

Dijital Çağda Müslüman Kalmak, Nazife Şişman tarafından kaleme alınmış, 158 sayfa, İnsan Yayınları tarafından ilk baskısı 2016 yılında olmak üzere beş baskısı yapılmış (elimizdeki 5. Baskı), üç ana bölümden oluşan bir kitaptır. Kitaptaki yazılar, "Bildiğimiz Kitabın Sonu", "Dijital Çağda Gören Kim, Görünen Kim?" ve "Teknolojinin İnşa Ettiği Yeni Kültür" adlı üç ana başlık altında toplanmaktadır.

* Nazife Şişman, *Dijital Çağda Müslüman Kalmak* (İstanbul: İnsan Yayınları, 2019).

Giriş bölümünde yazar, modernleşmenin en bariz özelliğinin hız olduğundan bahsederek hem yabancı hem yerli kaynaklardan atıflar vermektedir. İslami gelenekte öğrenmenin bizzat hocanın kendisinden olduğunu, dolayısıyla bir hoca dizinde oturmak veya vaaz kürsüsündeki hocayı dinlemek şeklinde bir geleneğin olduğundan bahsederek sadece “kâl” ile değil aynı zamanda “hâl” ile bilginin bizlere ulaştığından bahsetmektedir. Bu da nasıl iyi insan olmamız gerektiğini hocanın anlatımı ile beraber yaşayan sünnetle ve hocanın uygulamaları, edep ve ahlaki ile öğrendiğimizi göstermekteydi. Ancak yazar, günümüz şartlarında alo fetva hatları, youtube’den yayınlanan sohbetler, Mescid-i Haram’dan naklen yayınlanan namazlar vb. bilginin aktarılması ile beraber maneviyatın aktarılmasını sağlayıp sağlayamadığını sorgulamaktadır. Tebliğ bugünün dijital imkânlarına gelinceye kadar bizzat tanıdığımız kitleye yapıyorken bugün tanıdık tanımadık, bilgi seviyesinin ne olduğunu bilmediğimiz milyonlarca insana karşı yapılmaktadır. Dolayısıyla Müslümanlar, teknoloji ile neyi nasıl yapması gerektiği konusunda bir bocalama geçiriyor. Yazar teknoloji sebebiyle Müslümanların karşılaştıkları sorunların çözümünü değil, sorunların tespitini yaptığını, tespit olmadan tahlilin olmayacağını iddia etmektedir.

Birinci bölümde yazar “Bildiğimiz Kitabın Sonu” adı ile bir ana başlık açmış, beş alt başlıkta bu konuyu irdelemiştir. Yazar uzun uzun detaylı bilgi yerine günümüzde kısa ve zaman almayan bilginin daha fazla tercih edildiğini açıklamaktadır. Yazar bu başlıkta “wikipedia” örneğini vererek doğru veya yanlış isteyen herkesin bu sayfaya bilgi girebileceğini, neyi ne kadar bildiğinin önemi olmadığını anlamaktadır. İslam medeniyeti ile elektronik bilgi akışı arasında kıyaslama yapan yazar, İslam medeniyetinde insanın her zaman merkezde olduğunu, kitabın hiçbir zaman insanın yerine geçmediğini örnekleriyle anlatmaktadır. Bilginin geçerli olabilmesi için icazet olması gerektiğini de dönemine göre bilgi aktarımının en üst noktası olarak vermektedir. İnternette ise doğru veya yanlış olsun en çok tıklanan sayfa üste çıkmakta, bilginin doğruluğu değil popülerliği/reytingi ön plana çıkmaktadır.

Kitap okumayan toplumun e-kitap okuyup okumayacağını sorgulayan yazar, zaten okuyan kişilerin yolculuk vs. gibi durumlarda e-kitaplardan faydalandığını, teknolojinin imkânlarından olumlu yönde faydalandığını ifade etmektedir. Ancak yine de basılı kâğıt yerine e-kitabın geçmesi her şeyi değiştirecek, toplumu okuyan bir toplum haline getirecekmiş gibi bir hayale de kapılmaması gerektiği ifade edilmektedir.

Gutenberg Projesi’nin bir nevi korsan e-kitap projesi olmasına rağmen, bir kitap hakkında ön bilgiye sahip olmak isteyen insanların bu platformları kullandığı, dolayısıyla korsan e-kitap sitelerinin kitap satışlarını olumlu yönde etkilediği tespit edilmiştir. Dolayısıyla yazara göre dijital kitaplar asıl kitapların satışını veya okunmasını artırmaktadır. Ancak yine de bu okuyanı ilgilendirmekte, zaten okumayanlar için bir değişiklik ifade etmemektedir.

Yazar aynı bölümde dijital okuma diye tabir edilen aynı anda birkaç internet sayfasına birden bakmanın “hızda yitirilen derinlik” olduğunu ifade etmektedir. Dolayısıyla dijital okuma diye tabir edilen bilgiye kısaca ulaşacak kadar kısa ve öz bilgiye ulaşmaya çalışmak bilgiye ulaşmadaki asıl derinliği yok

etmekte, tüm bilgiler yüzeysel kalmaktadır. Çünkü okuma yazara göre çok katmanlı bir iştir.

İkinci bölümde yazar, dijital çağda gören ve görüneni sorgulamaktadır. İnsanların Facebook, Instagram, Twitter gibi ortamlarda görünmek istediğini, bir konsere gitmesi, bir toplantıya katılmasının sosyal medya platformlarındaki tanıdıkları tarafından kabul görmesini istemektedir. Facebook, Instagram gibi sosyal medya paylaşım sitelerinin çok ciddi maddi yatırımlarla kurulmasına rağmen gelirlerinin ne olacağını sorgulayan yazar hem müşteri hem de reklam aracının bizzat kullanıcının kendisinin olduğunu ifade etmektedir. Bir örnekle durumu izah eden yazar üniversite son sınıfta olan veya nişanlanan ve bunu sosyal medya platformlarında paylaşan bir bayana gelinlik reklamlarının gitmesini, reklamın ve müşterinin bizzat paylaşan kişinin kendisinin olması ile bağdaştırmaktadır. Dolayısıyla yazara göre insanlar kendi hayatlarının telif hakkını, bile isteye devretmektedir. İnsanlar kendilerini gönüllü olarak sergileyerek metalaştırmaktadırlar. “Gör(ün)mek, Gözetle(n)mek, Dikizle(n)mek” şeklinde bir başlık açan yazar, sosyal medya platformlarında kişilerin “bakın ben ne yapıyorum” sorusuyla yola çıktıklarını alıntılanmaktadır. Ayrıca yeni neslin kendisine bakılmasından hiç rahatsızlık duymamasını da garip karşılamaktadır. Dolayısıyla mahremiyet ve internetin sınırsızlığı ile ilgili internete yasal sınırlandırma getirilmesi gerekip gerekmediğinin de tartışılması gerektiğini düşünmektedir.

Müslümanlar için az konuşmanın bir nefis terbiyesi olması, insanların ayıplarının örtülmesinin temel ahlak kaidesi olması, kişinin kendisini övmesinin bir ahlak zafiyeti olması gibi İslami ön kabuller sebebiyle Müslümanların görme ve görülme ile ilgili yeni teknolojileri hiçbir filtre koymadan kabul etmelerini yazar çelişkili ve eklektik bulmaktadır. Artık Müslümanın kendini sosyal medyada ne kadar göstermesi gerektiği veya gösterip göstermemesi konusu yazara göre bir ilmiyal konusu olmuştur. Çünkü Müslümanın kendine ait normları vardır.

Üçüncü bölümde ise yazar teknolojinin inşa ettiği yeni kültürden bahsederek, televizyonu mavi ışığı sönmeyen imparatorluk olarak tanımlamaktadır. Dönemin Diyanet İşleri Başkanı Ali Bardakoğlu'nun televizyonu kapatıp yarım saat Kur'an okunmasını tavsiyesi üzerine uğramış olduğu linç girişimini ise televizyon ile Kur'an okuma arasındaki münasebetin azımsanmayacak kadar büyük bir problem olarak karşımızda durduğu noktasına getirmektedir. Televizyon ve internette her kesime, her yaşta ve her bilgi seviyesinde insana hitap edildiğinin göz ardı edilmemesi gereken bir durum olduğunu da yazar uzun uzun izah etmektedir.

Üçüncü bölümde yazar internet ve televizyon dışında Filistin meselesi, insansız savaş aletleri, kapitalizmin insanı hafta sonu hedefine yönlendirmesi, insani yardımların altındaki suç bastırma politikaları, dış ülkelerde oluşturulmak istenen Türkiye imajı gibi kitabın başlığı ile ilgili olmamakla birlikte ilgi çeken konulardan da bahsetmektedir.

Genel itibarıyla akıcı olmakla birlikte paragraflar içinde geçen devrik cümleler kitabın okunmasını zorlaştırmaktadır. Kitabın ciddi bir emek mahsulü olduğu, yerli ve yabancı birçok konu ile ilgili okuma yapıldıktan sonra yazıldığı her halinden anlaşılmasına rağmen, anlaşılması için ciddi bir yoğunlaşma

ihtiyacı hissedilmektedir. Kitabın ismi ile içeriği arasında bir bağ kurmakta ciddi anlamda zorluk çektiğimizi de burada ifade etmek gerekiyor. İnternet karşısında “Müslümanca” tavır konusunda fikir bina etmek dışında, genel itibariyle “günümüzde olan biten olaylar karşısında Müslüman tavrı nasıl olmalı” sorusuna cevaplar veren emek mahsulü bir kitap olduğunda ise şüphe yoktur.

